72 . Răcarii de Jos | Comuna: Brădeşti | Judeţ: Dolj | Punct: Castru (100 m SV de gara Răcari) | Anul: 2008

Anul: 2008
Cod RAN: 71108.02
Perioade: Antichitate
Epoci: Epoca romană timpurie
Tipuri sit: structură de cult/religioasă
Categorii sit: Apărare (construcţii defensive)
Autori: Cristina-Georgeta Alexandrescu, Dorel Bondoc, Corina Nicolae, Eugen Silviu Teodor
Instituții: Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", Bucureşti, Muzeul Olteniei, Craiova, Muzeul Naţional de Istorie a României, Muzeul Naţional de Istorie a României

Raport

Sector PRAETORIUM

E.S. Teodor, C.G. Alexandrescu, C. Nicolae

Campania anterioară adusese ca principal rezultat finalizarea unei secţiuni mai vechi, trasată la 16 m V de Via principalis şi care traversa centrul castrului de la S la N. Segmentul din latus dextrum este tăiat, aproximativ pe mijloc, pe direcţia Vest, de secţiunea 1 a lui C. Vlădescu din 1991. Imediat la S de aceasta a fost găsit un drum de pietriş care leagă Via principalis de Via quintana, divizând latus dextrum în două insulae egale (fapt în sine fără analogie). Fiindcă în zonă ar trebui să existe Praetorium, cel puţin în principiu, dar nu putea fi în ambele insulae, campania 2008 avea drept scop prioritar clarificarea acestui lucru. S-a plecat de la premiza simplă că locuinţa comandantului ar trebui să fie localizată în vecinătatea imediată a comandamentului. În consecinţă, s-a trasat o secţiune de 50 x 2 m, orientată E-V, cu originea pe Via principalis şi capătul pe Via quintana, aproximativ paralelă cu secţiunea lui Vlădescu, imediat la N. Secţiunea nouă (S.5) intersectează în carourile 9-10 secţiunea 3/2007.

Începând comentariile în sensul caroiajului, constatăm o Via principalis surprinzător de slab realizată, din piatră măruntă de râu, din mai multe straturi succesive, dar nici unul foarte consistent. Peste drum s-a construit o locuinţă improvizată, în faza finală a castrului (4), cu materiale recuperate. Imediat spre V (carourile 1-2) se află o rigolă simplă, bine definită la început, apoi din ce în ce mai sumar. La V de rigolă se găseşte un zid de delimitare a spaţiului privat, spre stradă, cu trasee diferite pentru fazele 1-3. În primele două faze această delimitare era o construcţie de lemn, în timp ce în faza 3 a existat un zid de piatră, cărămidă şi mortar, complet demantelat. Tranşeul de spoliere nu este aliniat drumului, însă aceasta nu înseamnă cu necesitate că zidul nu era paralel la drum; oricum, lăţimea acestui tranşeu este semnificativ mai mare decât ar fi putut fi monumentul originar (1.34 m la bază, 2,14 m la buză). Acest zid masiv de demarcaţie a avut însă acoperire uşoară, de lemn, după cum sugerează lemnele arse de pe nivel, căzute la exterior.

La V de gard începe o construcţie de lemn, surprinsă, spre vest, pe o lungime de 19.90 m, aparţinând fazei de început a castrului. Tranşeul de fundaţie este adânc (0,5-0,6 m), cu lăţimi la bază de 0,4 m. Lăţimea construcţiei a fost surprinsă pe S.3/ 2007, fiind de 3,4 m la interior şi 4 m la exterior. Pe lungimea carourilor 5-9 malul sudic al secţiunii cade pe lungimea tranşeului de fundaţie, având aproape aceeaşi orientare; pe acest segment, nivelul de călcare este marcat de un nivel discret de tencuială (la cca. -0,6 m). Este interesant de menţionat că pereţii de segmentare nu au urme de tencuială, respectând-se regula cunoscută din anii anteriori, conform căreia tencuiala se aplica numai pe exteriorul clădirii. Detaliul este important, fiindcă certifică închiderea în plan a construcţiei, având în vedere că spre S cercetarea nu mai este posibilă (acolo se află secţiunea Vlădescu). Clădirea este segmentată în cinci spaţii inegale, între care o încăpere centrală mai mare, cu deschidere de 7,60 m, flancată de încăperi de 3.15 m, la extremitatea estică

Generat la: 06.08.2025 17:27

aflându-se o încăpere de 2,81 m (toate dimensiunile la interior); încăperea vestică este tăiată de intervenţii ulterioare, însă putem bănui un plan simetric. Acest prim nivel de locuire din Praetorium are extrem de puţin inventar arheologic, semn că locuinţa a fost părăsită în mod paşnic şi ordonat. Totuşi, explorarea sistematică acestei prime construcţii ale fazei I a oferit satisfacţia descoperirii unui depozit de 4 aurei, emişi în vremea lui Vespasian, la marginea vestică a camerei mari, depozit ascuns probabil sub podeaua de lemn şi nerecuperat (fapt în sine interesant).

Imediat deasupra locuinţei din faza 1 a urmat o refacere, de acelaşi tip, cu tranşee pentru îngroparea unor tălpi de lemn, respectiv faza 2 a pretoriului. Planul acestei construcţii este însă deplasat spre S, mai aproape de aleea care împarte latera dextra în două, cu cel puţin un metru, mai ales ţinând seama de deviaţia de 3 grade, în sensul acelor de ceasornic, fiindcă secţiunea nu intersectează nici un perete N-S. Pe nivelul acestei construcţii nu există tencuială, nici măcar pe exteriorul tranşeului din caroul 12, unde clădirea se termină; există în schimb mult lemn ars, pe nivelul acestei construcţii, mai ales în carourile 10-14, incendiul care a finalizat faza II fiind deja de mai multă vreme documentat. Schema de organizare a clădirii pentru această fază, încă nemulţumitor surprinsă, sugerează, la acest moment, doar două compartimente mari, unul de 6, m la E, şi unul de 7,5 m la vest. Mai la V se află o curte interioară, nepavată (?), lungă de 6.7 m, în mijlocul căreia se află o groapă mare, cu diametrul de 1,95 m şi adâncă de 1,4 m (de la nivelul de săpare), tăiată de profilul de N. Rostul iniţial al acestei gropi poate să fi fost doar scoaterea de argilă, însă ea a funcţionat mai multă vreme, înglobând în umpluturile succesive cel puţin două nivele de materiale incendiate: cel inferior – cu lemn ars şi tencuială, aparţinând sigur nivelului 1 (distrus, materiale aruncate), peste care este depus un strat gros, mai mult sau mai puţin menajer (conţine şi oase), urmând un strat cu cărămidă şi tencuială care ar putea aparţine nivelului 2 (distrus), peste care există un alt nivel menajer; deasupra acestuia a funcţionat, în treimea superioară a gropii, un cuptor realizat din cărămizi şi o piatră de calcar masivă, în timpul nivelului 3.2, ultimul pentru Praetorium.

La V de această primă curte interioară se află un complex adâncit, cu o lungime de 7.95 m (la bază), respectiv în carourile 15-18, cu funcţie de atelier metalurgic, pe toată durata a trei etape de funcţionare a pretoriului (2, 3.1 şi 3.2), adică pe o durată de cca. şapte decenii. Au fost puse în evidenţă nivelurile de construcţie şi distrugere pentru toate cele trei etape. Construcţia era susţinută pe tălpi de lemn aşezate la interior, cu stâlpi de sprijin intermediari pe lungimea clădirii. Adâncimea cea mai mare, de la nivelul de călcare, a fost pentru orizontul vechi (1,2 m la profilul estic), scăzând apoi la 0,8 m pentru nivelul intermediar şi aprox. 0,7 m pentru ultimul nivel. Podeaua a suferit tasări mari, datorită umpluturii anterioare. Pentru acest ultim nivel nu a putut fi surprins complet sistemul de construcţie, fiind evidenţiat numai un stâlp mare, în poziţie centrală; acestuia îi corespunde, în profil, un zid intermediar ridicat din fragmente de cărămidă legate cu pământ. Pentru acest ultim nivel, mai puţin deranjat, ştim sigur ca exista acoperire cu ţiglă, acoperişul prăbuşit în interior fiind dezvelit compact, pe o lungime de cca. 2,5 m, la marginea răsăriteană; la limita carourilor 16-17 nivelul era puternic deranjat, descoperirea unui fragment de craniu (osul frontal, femeie tânără), pe nivelul de călcare interior, oferindu-ne şi motivul deranjului. Este clar că, după dezastrul castrului din faza 3.2 (datorat carpilor, la 247-8), supravieţuitorii au încercat să recupereze din dărâmături eventuale lucruri de preţ, recuperând şi cvasi-totalitatea rămăşiţelor omeneşti; situaţia sugerează însă că între momentul dezastrului şi momentul recuperării vor fi trecut cel puţin 2-3 ani, dar şi că recuperatorii erau romani...

La V de atelierul metalurgic a fost găsită o curte pietruită. Nivelul vechi, care se corelează fazei 2 a pretoriului, este şi cel mai bine amenajat, cu piatră de râu măruntă, aşternută însă într-un strat gros (0,15-0,20 m), foarte dens; este posibil ca această amenajare să fi funcţionat şi în faza 1, însă nu există dovezi în acest sens. Lungimea iniţială a acestei amenajări este de 8,5 m (carourile 19-23), fiind însă ulterior prelungită, spre vest, cu încă un metru; nivelul superior al pietrişului este însă cu mult mai superficial. Au fost descoperite urmele unor stâlpi de lemn, pe toată suprafaţa curţii pietruite, perechi pentru fazele 2 şi 3.1, sugerând existenţa unui peristil, a unor suprafeţe acoperite (cu materiale uşoare).

În capătul vestic al secţiunii am găsit o situaţie bulversantă. Ne aflam, planimetric, în carourile 24-25, într-o zonă unde ar fi trebuit să intersectăm via quintana. În loc de aceasta, am constatat, în ordinea descoperirii, două nivele puternic arse (pereţi de chirpic), atribuite fazelor 3.2 şi 3.1, perforate de colţul unui complex târziu (faza 4). De abia la -0,9 m a apărut primul nivel de piatră de râu, atribuit fazei 2, iar dedesubt

nivelul 1, la -1,05 m; ambele sunt de proastă factură şi ar trebui să presupunem că o parte a materialului de construcţie a fost reutilizat. În concluzie, via quintana a existat, şi a funcţionat în primele două etape ale castrului; destinaţia spaţiului a fost schimbată însă, începând cu faza 3 (castrul de piatră), ceea ce este de natură să nedumerească (celor două turnuri intermediare ale curtinei ar fi trebuit să le corespundă un drum de comunicare, cel puţin în proiectul iniţial...). Sigur, cel care putea să hotărască aşa ceva, în beneficiul lărgirii propriului habitat, era însuşi comandantul unităţii; astfel de modificări ale planului sunt atestate, pentru etapele finale de existenţă ale castrelor din Dacia traiană, cu extinderi mai ales spre via sagularis; ceea ce surprinde aici este momentul acestei alterări, mai timpuriu cu cel puţin o generaţie. Acestei modificări de plan îi corespunde un decroş nivelmetric în caroul 24; curtea pietruită a pretoriului, din faza 2 (poate şi începutul fazei 3) se afla mai sus decât via quintana (castrul se află în uşoară pantă, care a fost compensată în perimetrul insulei), aşa încât constructorii amenajării din chirpic ridicând construcţia pe platforma inferioară, cu 0,4 m mai jos; noua construcţie avea însă frontonul spre curtea pietruită, fiind descoperită, spre curte, urma unui stâlp de la peristil.

O observaţie stratigrafică importantă este că în zonă nivelurile superioare sunt slab reprezentate, ceea ce este atipic la Răcari. Observaţia am făcut-o şi campania trecută şi se confirmă, mai ales pentru zona de la intersecţia secţiunilor 3/ 2007 şi 5/ 2008. În afara zidului de perimetrare din carourile 3-4, până la caroul 15 nu cunoaştem, pentru faza 3.1, decât un zid (de segmentare?) în caroul 7, şi un alt zid, de cărămidă legată cu pământ, în caroul 11, cu grosimea de 1,2 m (sic). Nivelurile mai noi nici nu există în partea estică a secţiunii 5. Literatura orală a satului Răcari atestă tentativa proprietarului terenului din perioada interbelică (probabil după cercetarea lui Florescu) de a “reda agriculturii” suprafaţa castrului. Această prezumtivă intervenţie nu se distinge pe suprafaţă, dar a fost evidenţiată stratigrafic.

Descoperirile campaniei 2008 au fost pe măsura perimetrului cercetat. Se detaşează depozitul de patru aurei emişi în vremea lui Vespasian, găsit sub podeaua clădirii din faza I, fapt de natură să limpezească considerentele stratigrafice. De altfel, aceasta este cea mai semnificativă descoperire de gen din România, cu context arheologic cunoscut.

O altă descoperire cu semnificaţie deosebită este reprezentată de două fragmente de cărămidă ştampilată, cu inscripţia NMΣ (sigma este discutabilă), corelate nivelului 2 al castrului, ceea ce certifică prezenţa unităţii de mauri înaintea sfârşitului veacului II.

Alături de multe alte piese de inventar din pretoriu, mai menţionăm aici două vârfuri de lance, din care una întreagă. În afara monedelor de aur, s-au recuperat alte 16 monede de argint şi bronz, necurăţate complet până la ora redactării raportului, deşi aportul lor la interpretarea stratigrafică este foarte mare. Am menţiona doar un denar de la Traian, prima piesă de acest fel găsită de la reluarea cercetărilor, în 2003.

Sector LATUS SINISTRUM

Dorel Bondoc

A fost trasată şi săpată secţiunea S.6, orientată N-S, la 50 cm E distanţă de S.4/ 2006-2007. Dimensiuni: 30 x 2 m.

Stratigrafic vorbind, din nou au fost confirmate din nou cele 4 faze de construcţie şi reconstrucţie a castrului, delimitate destul de clar şi confirmate din punct de vedere cronologic de ceramică, monede, uneori asociate cu fibule. Ca şi în campaniile de săpături precendente din latus sinistrum (anii 2006-2007), au putut fi distinse două niveluri de distrugere, primul încheind existenţa castrului mare de pământ, cel de-al doilea putând fi databil destul de probabil, undeva la mijlocul secolului III.

Cât priveşte cel de-al doilea nivel de distrugere sesizat stratigrafic, nu există nici o problemă a acredita teoria că în anul 247 castrul a suferit o nouă distrugere, care conform izvoarelor literare şi epigrafice ce se referă la toată Dacia şi poate fi pusă pe seama invaziei carpilor. Primul nivel de incendiu semnalat este cel care pune capăt existenţei castrului mare de pământ.

Scopul săpăturii a fost în principal verificarea planimetriei clădirii cu ziduri de piatră de la mijlocul secolului III, surprinsă în S.4/ 2006. Resturi aparţinând zidurilor acestei construcţii au fost surprinse în carourile 2, 4 şi 6. Aşa cum am constatat şi în campania din anul 2006, pentru realizarea sa au fost reutilizate

o serie de monumente datând din perioada anterioară. În anul 2006, într-unul din zidurile clădirii a fost descoperit un altar fragmentar cu inscripţie, precum şi un fragment de stelă funerară de calcar, anepigrafă, prin urmare ambele dezafectate şi refolosite aici. În săpătura din 2008, au fost surprinse şi alte monumente refolosite în acelaşi scop: un leu funerar, un fragment de coloană, un fragment de altar.

Observaţiile stratigrafice permit concluzia că numai fundaţia clădirii a fost realizată din piatră, structura de rezistenţă – foarte probabil din lemn, în timp ce suprastructura a fost totuşi realizată din material tegular. Cea mai înaltă cotă a clădirii a fost surprinsă la -0,30 m. De pe nivelul aferent provine o monedă de argint emisă de împăratul Gordian III.

Nivelul castrului de piatră este remarcabil din punct de vedere stratigrafic: cărămizi, piatră, chirpic, ţigle şi fragmente de olane, toate arată o activitate constructivă intensă din această vreme. O monedă emisă de Iulia Maesa este elocventă pentru datarea nivelului.

În caroul 11-13, la -0,75 m adâncime, s-a conturat un complex de formă rectangulară, cu pereţii de 40 cm lăţime. Identificarea complexului nu poate fi încă precizată; însă de pe nivelul său superior a fost recoltată ceramică specifică secolului II şi o monedă de argint de la împăratul Marc Aurelius (determinare Delia Moisil). Tot ce putem remarca, deocamdată, este descoperirea unui complex similar, în latus dextrum, în campania 2007, cele două aflându-se în poziţii simetrice, în planul general al castrului (26 de m de Principia şi 14 m de via principalis).

Remarcabilă este şi descoperirea unui cap de statuetă realizată din marmură, cu reprezentarea lui Jupiter, în caroul 4, la -1 m. adâncime.

Nivelul castrului mic de pământ, prin urmare prima amenajare de acest gen de la Răcari este destul de sărac în descoperiri. Cu excepţia unui nivel stratigrafic destul de sporadic păstrat, nu au fost prelevate alte probe arheologice. Se remarcă totuşi, urma unei gropi de par, aferente acestui nivel.

Informații suplimentare online

Raportul 4067 din cronica.cimec.ro
Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro